

گفت‌وگو با حسین راغفر درباره تأثیرپذیری سیاست خارجی، داخلی و اقتصاد از یکدیگر

شرایط بفرنج است، اما می‌شود آن را درست کرد

عبدالرحمن فتح‌اللهی:

«رکوردزنی‌های دولت سیزدهم» بدل شد و ریال ایران یکی از بی‌ارزش‌ترین روزهای خود را تجربه کرد. این نکته نشان می‌دهد پارامتر تأثیر مخرب روانی ناشی از تحولات حوزه سیاست خارجی تا چه اندازه می‌تواند بر اقتصاد و بازار اثرگذار باشد. بازه زمانی بین پنجشنبه هفته گذشته به تصویب قطع‌نامه ضدایرانی تا دوشنبه هفته جاری که به برگزاری نشست شورای وزرای امور خارجه اروپا منتهی شد، گواهی است بر اینکه تا چه اندازه مقوله سیاست خارجی، آثار خود را روی اقتصاد و معیشت دارد. مضافاً وضعیت اقتصادی به قدری با مشکل مواجه است که هر اتفاقی در حوزه سیاست خارجی می‌تواند بیشترین تأثیر را در کمترین زمان بر قیمت‌ها بگذارد. در کنار آن شاخص‌های اقتصادی هم حاکی از آن است که فعلاً نمی‌توان در انتظار تغییر مشخص و تعیین‌کننده‌ای در فضای اقتصادی بود. درعین حال نتایج جدید جراحی اقتصادی دولت رئیسی تومی است که به ۵۱٫۳ درصد رسید. نرخ تورم سالانه دی‌ماه برای خانوارهای کشور به ۴۶٫۳ درصد رسید، این رقم نسبت به ماه قبل ۱۰۳ واحد درصد افزایش را نشان می‌دهد. مرکز آمار ایران گزارش می‌دهد که در ماه آذر منتشر کرده که در این گزارش درباره شاخص قیمت مصرف‌کننده آمده است که منظور از نرخ تورم نقطه‌ای، درصد تغییر عدد شاخص قیمت، نسبت به ماه مشابه سال قبل است. نرخ تورم نقطه‌ای در دی‌ماه ۱۴۰۱ به عدد ۵۱٫۳ درصد رسیده است؛ یعنی خانوار کشور به‌طور میانگین ۵۱٫۳ درصد بیشتر از دی ۱۴۰۰ برای خرید یک «مجموعه کالاها و خدمات یکسان» هزینه کرده‌اند. نرخ تورم نقطه‌ای دی‌ماه ۱۴۰۱، در مقایسه با ماه قبل ۲۰۸ واحد درصد افزایش یافته است. نرخ تورم نقطه‌ای گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» با افزایش ۳۰۹ واحد درصدی به ۶۹٫۲ درصد رسیده و گروه «کالاهای غیرخوراکی و خدمات» با افزایش ۲۰۳ واحد درصدی به ۴۱٫۲ درصد رسیده است. مجموعه این نکات، «شرق» را بر آن داشت در گفت‌وگویی با حسین راغفر به بررسی وضعیت سیاسی و دیپلماتیک کشور و تأثیرپذیری و تأثیرگذاری آن بر اقتصاد بپردازد. در کپ‌وگفتی که با این اقتصاددان و استاد دانشگاه انجام شده، به شکل مشخصی بر وضعیت سیاسی، اقتصادی و گزاره‌های سیاسی و اجتماعی تمرکز شده است که در ادامه می‌خوانید.

با درهم‌ریزی‌های شدید اقتصادی، در چنین شرایطی برنامه توسعه نوشتن چه مفهومی دارد؟ الان اگر نهادی مثل مرکز پژوهش‌ها می‌خواهد کاری برای کشور بکند، باید سند خروج از بحران، سند تثبیت شرایط عمومی کشور، سند آفق‌گشایی و سند تحول یا چیزی نظیر اینها را بنویسد.» حسین راغفر هم نگاه مشابهی با محسن رثانی به وضعیت کشور دارد و تصور می‌کند در کشور هیچ چیزی سرچایش نیست؟

بله هیچ چیزی سر جایش نیست، اما من معتقدم راه‌حل دارد. شاید آقای رثانی این تصور را داشته باشند وضعیت آن قدر بحرانی است که نمی‌توان کاری صورت داد، ولی من بر این باورم که اگر کشور در مسیر اصلاحات ساختاری قرار بگیرد، می‌توان به برورفت از وضعیت کنونی امیدوار بود.

♦ **دوباره کلمه «اصلاحات ساختاری»؛ این واژه برای آن قدری آژاردهنده است، چون طیف گسترده‌ای از ابزارهای داخلی از سیاسیون گرفته تا دیگر افراد در حوزه‌های اقتصادی و حتی سیاست خارجی به آن تمسک می‌جویند؛ گویا این کلمه نوعی راه فرار از پاسخ‌گویی ذیل یک کلی‌گویی است؛ بنابراین من از حضرت‌عالی می‌پرسم که به‌صورت مصداقی و جزئی‌گام‌های این اصلاحات، مشخصاً در حوزه اقتصاد که حوزه تخصصی شما است، چیست؟**

به نظر من اولین گام در اصلاحات ساختاری حوزه اقتصادی همان نکته‌ای است که در سؤال نخست به آن اشاره کردم؛ خروج نهادهای فرادولتی از اقتصاد کشور.

♦ **آن وقت گام‌های بعدی چه خواهد بود؟**

در گام دوم دولت باید یک برنامه منسجم، دقیق، واقع‌بینانه و مبتنی بر اقتضانات کنونی کشور، «برای ایجاد انسجام اجتماعی و سیاسی تعریف و تبیین کند». این مسئله سبب خواهد شد اعتماد عمومی از دست‌رفته مردم به برنامه‌های دولت بازگردد که خود این نکته معلول همان علت اصلی است؛ یعنی این مسئله هم ناشی از همان سایه سنگین نهادهای فرادولتی بر اقتصاد کشور است. اگر دست این نهادها از اقتصاد گرفته‌اند و عملاً اقتصاد ایران به همین دلیل قفل شده است، حضور این نهادهای فرادولتی سبب شده است بخش خصوصی از تولید و سرمایه‌گذاری در داخل منصرف شود و در جهت کاملاً عکس، سرمایه خود را به بیرون از کشور برده است. شما به آمار خروج سرمایه از کشور در همین ۱۷ماهه‌ی که از روی کار آمدن دولت سیزدهم می‌گذرد، نگاه کنید، می‌بینید چه روند صعودی‌ای به خود گرفته است. چرا؟ چون سرمایه امیدوار نیست. به همین دلیل است که اشتغالی به وجود نمی‌آید و به موازات آن مهاجرت‌های گسترده‌ای در میان نخبگان و طبقه متوسط جامعه شکل گرفته است. همه اینها شاخص‌های غیرقابل‌انکاری در خصوص بی‌ثباتی اقتصاد کلان کشور است؛ بنابراین مادامی که این نهادهای فرادولتی این اقتصاد ایران خارج نشوند، وضعیت به همین منوال پیش خواهد رفت و حتی بدتر هم خواهد شد. در نتیجه بیش از آنکه ما وضعیت اسفبار اقتصادی امروز کشور را به تحولات سیاست خارجی، برجام و تروویستی دانستنن سپاه گره بزنیم، باید تمرکزی جدی‌تر روی تحولات و اقتضانات داخلی ایران داشته باشیم.

♦ **با این نگاه شما روی پارامترهای سیاست داخلی تمرکز بیشتری داشته باشیم. دراین باره دهم دی‌ماه محسن رثانی در پاسخ به درخواست مرکز پژوهش‌های مجلس درباره پیشنهاد همکاری برای تدوین سند هفتم چشم‌انداز صراحتاً عنوان کرد: «وقتی هیچ چیز در کشور سر جایش نیست و بی‌ثباتی در همه حوزه‌ها موج می‌زند و چشم‌انداز باثباتی نیست و هیچ قصد آفق‌گشایی‌ای دیده نمی‌شود، وقتی تقریباً می‌توان پیش‌بینی کرد که ما در ماه‌های آینده هم مشکلاتی خواهیم داشت و هم**

ببینید خروج پول‌ها از بانک‌ها باید از چند منظر بررسی شود. همان‌طور که گفتم بخش مهمی از چرایی خروج سرمایه از بانک‌ها برای تبدیل آن به سرمایه‌های ارزشمندتر است. اعتراضات اخیر نیز باعث شده مقداری نگرانی نسبت به آینده بیشتر هم شود و با توجه به همان تفاوت نرخ تورم و رقم سود بانک‌ها، گرایش یا نگرانی‌های اقتصادی سبب می‌شود بخشی از مردم پول‌های خود را از حساب‌های بانکی خارج کرده و حتی به دارایی‌های دیگر تبدیل کنند یا حتی در ارقام یا با توجه به شرایط این پول را از کشور نیز خارج می‌کنند و عمده دلیل خروج پول از بانک‌ها مربوط به همین مسئله است.

♦ **به نظر می‌رسد مشکل فقدان اعتماد عمومی بزرگ‌تر از این حرف‌هاست. محمد مخبر هم روز دوشنبه در آیین تجلیل از فعالان پیشتاز اقتصاد ایران که در مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد برگزار شد، به نبود اعتماد متقابل میان دولت و بخش خصوصی اعتراف کرد و گفت باید کارها را به مردم و بخش خصوصی واگذار کنیم. واقعا مشکل فقدان اعتماد آن قدر حد شده است؟ اگر چنین است اساسا مردم رغبتی به مشارکت و اعتماد به دولت دارند؟**

کسی منکر کسل بی‌سابقه کنونی بین ساختار اجرائی و مردم به‌خصوص در چهار ماه گذشته نیست. به همین دلیل اکنون دولت نمی‌تواند از مردم کمک بجوید؛ چون نمی‌توان عوامل مؤثر در تشدید و بزرنگ‌شدن فقدان اعتماد عمومی را نادیده گرفت و از آن طرف هم انتظار داشت مردم به داد دولت در حوزه اقتصادی برسند و کمک‌حال دولت باشند. چون هیچ پارامتر مثبتی وجود ندارد که ملت تمایل به مشارکت با دولت پیدا کند. مادامی که آن چند گامی که در پاسخ به سؤالات قبلی، ذیل اصلاحات ساختاری در حوزه اقتصادی مطرح کردم شکل نگیرد، نمی‌توان امید داشت که مردم گامی در مشارکت با دولت و حمایت از آن بردارند. باید اول دست نهادهای فرادولتی از اقتصاد کوتاه شود، بعد دولت برنامه دقیقی برای انسجام سیاسی و اجتماعی تعریف کند و سپس از آن نظام مالیاتی و همچنین نظام بانکی اصلاح شوند. نمی‌توان در سایه تداوم همین رویه غلط کنونی انتظار داشت فرادولتی‌ها چپبره خود را بر اقتصاد داشته باشند و سنگینی مشکلات و چالش‌ها و بار وضعیت بحران‌زده اقتصادی بر دوش مردم باشد و از آن طرف هم انتظار داشته باشیم دولت، مردم را مقصر بداند یا انتظار داشته باشد ملت به دولت کمک کند.

♦ **اما خیلی از کارشناسان می‌گویند دولت اکنون نه‌تنها به دنبال حمایت مردمی است، بلکه حتی تحقیق وعده‌های خود را هم بر گردن ملت انداخته است؛ کاملاًیکه همین معاون اول رئیس‌جمهور وعده رئیسی مبنی بر ساخت چهار میلیون مسکن را هم به مردم حواله داده است.**

گفته شما کاملاً درست است و این یک طنز تلخ در روزگار ماست.

♦ **روی نکته دیگری تمرکز کنیم. به دفعات در همین مصاحبه از لزوم تعریف، تبیین و تدوین برنامه دقیقی از سوسی دولت برای بازیابی اعتماد عمومی و شکل‌گیری انسجام سیاسی و اجتماعی گفتید، اما به نظر می‌رسد دولت نمی‌تواند در این زمینه برنامه‌ای ارائه کند. شاهد این مدعا نیز کارکرد دولت در تدوین برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه است. دولت سیزدهم، هم سال جاری و هم سال آینده، بودجه سالانه را بر مبنای برنامه پنج‌ساله ششم توسعه دولت روحانی که جزء منتقدان جدی آن بود، ارائه کرده است؛ بنابراین به نظر می‌رسد دولت فعلاً برنامه‌ای به‌ویژه در حوزه اقتصادی نداشته و ندارد که کار کشور به این نقطه از مشکلات رسیده است؟**

در اینکه دولت فاقد برنامه و حتی توان و دانش برای برنامه‌نویسی در هر زمینه‌ای، به‌ویژه اقتصاد است، شکی وجود ندارد. قبلاً هم گفتیم این مسئله بر همه آشکار شده است. دولتی که منتقد جدی برنامه ششم دولت روحانی بود، اکنون دو سال متوالی است همین برنامه را پیش می‌برد و برای سال آتی نیز همین روند را طی می‌کند. باین‌حال به باور من مشکل اصلی نبود برنامه نیست.

♦ **میان کلامتان، این گفته شما نقیض تحلیل قبلی‌تان نیست که بر لزوم تدوین برنامه تأکید داشتید؟**

خیر، تناقضی وجود ندارد.

♦ **چطور؟**

چون ما باید ببینیم منظور و تعریف‌مان از «برنامه» چیست؟ شش دوره پنج‌ساله است که دولت‌های مختلف از هم جریان سیاسی چپ و راست، اقدام به نوشتن برنامه توسعه پنج‌ساله کرده‌اند، اما تمام این مسئله بر همه آشکار شده است. و آرزوی غیرقابل تحقق مسئولان بوده است. چرا این آمارها غیرقابل تحقق هستند؟ چون اساساً این برنامه‌ها، ماهو برنامه نیستند. برنامه در چارچوب علم اقتصاد ویژگی‌ها، اقتضانات و پارامترهای خود را دارد. برنامه باید هدف روشن، ملموس و واقع‌بینانه‌ای را دنبال کند. اما متأسفانه برنامه‌های پنج‌ساله توسعه از یک مشت کلمات برطوطاق، احساسی و شعاری همراه می‌شود. همواره این برنامه‌ها با مباحث کنگ، مهم و کلی‌گویی ارائه شده است. در عین حال، در هیچ‌کدام از این برنامه‌ها منابع مشخص و دقیق مالی برای تحقق دستورکارهای همان برنامه‌های پنج‌ساله توسعه مشخص نشده است. به همین دلیل، تمام برنامه‌های پنج‌ساله مانند برنامه ششم یا این مشکل دست‌به‌گریبان بوده‌اند. در برنامه ششم توسعه بیش از دو هزار پروژه عمرانی تعریف شد، درحالی‌که برای ۲۰۰ پروژه هم منابع مالی تعریف نشده بود. پس اسسم این برنامه نیست، بلکه یک سرگرمی است که هر دولتی آن را پیش می‌گیرد. واقعا برنامه‌نویسی توسعه پنج‌ساله به یکی از مناسک بوروکراتیک دستگاه برنامه‌ریزی اجرائی دولت تبدیل شده است که عملاً جابجایی هم برای ملت به دنبال ندارد. برنامه‌نویسی در حوزه اقتصادی، به‌خصوص در شرایط کنونی، آن‌هم برنامه توسعه، باید مشخص، دقیق، محدود و واقع‌بینانه باشد؛ یعنی باید با توجه به محدودیت‌ها و مقدرات مالی دولت این برنامه تدوین شود. واقعا باید محوریت برنامه توسعه در شرایط کنونی، بازسازی و تقویت انسجام اجتماعی و سیاسی کشور باشد.

به هر حال اعتراضاتی که چهار ماه در کف خیابان‌های ایران شکل گرفت و همچنین موج عظیم مهاجرت از کشور در همه ابعاد و زمینه‌ها یک ازهم‌گسیختگی بی‌سابقه را رقم زده است. بنابراین به نظر من برنامه توسعه کشور باید اصلاحاتی را در حوزه سیاسی و اجتماعی مبنی بر تقویت انسجام در همین دو حوزه (اجتماعی و سیاسی) رقم زند.

ادامه در صفحه ۵

اخبار برگزیده

واکنش رئیس قوه قضائیه به قطع اینترنت برای جلوگیری از تقلب در کنکور

رئیس قوه قضائیه گفت: یکی از مشکلاتی که به واسطه تعطیلی مکتز مدارس در سال تحصیلی جاری رخ داد، مقوله دریافت وجوه از اولیای دانش‌آموزان برای هزینه‌های مربوط به سرویس ایاب و ذهاب و تغذیه محصلان بود. به گزارش میزان حجت‌الاسلام محسنی‌اژه‌ای در حاشیه نشست در قوه قضائیه با اشاره به میزان تعطیلی مدارس در سال تحصیلی جاری مشکلاتی که از این ناحیه متوجه والدین و دانش‌آموزان شده است، گفت: به استثنای موضوعات مرتبط با مضامین آموزشی و تربیتی که در محل خود قابل بررسی است، یکی از مشکلاتی که به واسطه تعطیلی مکتز مدارس در سال تحصیلی جاری رخ داد، مقوله دریافت وجوه از اولیای دانش‌آموزان برای هزینه‌های مربوط به سرویس ایاب و ذهاب و تغذیه محصلان بود. بعضاً اولیای دانش‌آموزان گلایه دارند که با توجه به تعطیلی زیاد مدارس در این سال تحصیلی، پول دریافت‌شده از آنها برای سرویس رفت‌وآمد و همچنین تغذیه دانش‌آموزان به آنها مسترد نمی‌شود و حتی در مواردی مدارس برای وصول این چک‌های دریافتی از والدین دانش‌آموزان اقدام می‌کند. بر همین مبنا مطلوب است داداستان کل کشور ضمن شنیدن اظهارات مسئولان مربوطه در آموزش و پرورش و همچنین اولیا، تدابیر لازم را درباره رفع این مشکل اتخاذ کند. او همچنین در تذکر دیگری با اشاره به موضوع قطع اینترنت در برخی از مناطق هم‌زمان با روزهای برگزاری کنکور اظهار کرد: اینکه برای حفظ حقوق شرکت‌کنندگان در کنکور و جلوگیری از تقلب تمهیداتی اندیشیده شود، حتماً امری ضروری و لازم است، اما قطع اینترنت در ساعات برگزاری کنکور برای مردم و امور روزمره و اداری آنها به صورت دخورتوجهی مشکل ایجاد کرد. او افزود: بر همین مبنا ضروری است رئیس سازمان بازرسی بررسی‌های ناظر بر این موضوع را از این حیث که چه راه‌های دیگر جایگزینی وجود دارد و در سایر کشورهای دنیا چه تدابیری به منظور جلوگیری از وقوع تقلب در آزمون‌ها بدون قطع اینترنت صورت می‌گیرد، انجام دهد. رئیس دستگاه قضا در همین راستا با بیان اینکه «قطع اینترنت، راه منطقی قابل قبولی برای جلوگیری از تقلب در کنکور نیست»، گفت: علی‌الرحال باید برای کنکورهای آتی تدبیری در این زمینه صورت گیرد.

آیت‌الله وحید خراسانی:

مسئولین توجه کنند وظیفه‌شان احیای زندگی مردم است

آیت‌الله‌العظمی وحیدخراسانی تصریح کردند: این‌روزها کلاه‌های زیادی از معیشت به ما می‌رسد. تمام مسئولین توجه کنند وظیفه آنها رسیدگی و احیای زندگی مردم است. آیت‌الله وحیدخراسانی در پایان جلسه پاسخ به سؤالات شرعی در روز دوشنبه سوم بهمن‌ماه ۱۴۰۱ طی بیاناتی در آستانه شهادت حضرت هادی (علیه‌السلام) توصیه‌هایی به اعضای هیئت مذهبی و مسئولین داشتند. به گزارش شفقنا، مشروح سخنان ایشان بدین شرح است: احیای امر آل‌محمد (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وظیفه همه مااست. کارهای ما باید مناسب با مقام امام زمان (عجل‌الله تعالی الشریف) باشد. قضیه شهادت حضرت هادی (علیه السلام) مربوط به امام زمان (عجل‌الله تعالی فرجه الشریف) است. احیای این روز، تسلیتی است به امام زمان عجل‌الله تعالی فرجه الشریف، قلب عالم امکان. چون جد بزرگوار امام زمان (عجل‌الله تعالی فرجه الشریف) است.ان‌شاهد! همه هیئت دست به دست هم بدهند تا امر شهادت امام هادی (علیه‌السلام) را با عظمت برگزار کنند.

این کارها همه برای رضایت امام سگین است. اگر در این روز فرجه الشریف است وظیفه ما سنگین است. اگر در این روز هیئت بیرون بیایند عزا برپا شود، به برکت حضرت هادی (علیه‌السلام) اجری عظیم ذخیره دینا و عقبی آنها خواهد شد که آن اجر با خود بقیه‌الله الاعظم است.

ایشان در پایان فرمودند این روزها گلایه‌های زیادی از معیشت به ما می‌رسد. تمام مسئولین توجه کنند وظیفه آنها رسیدگی و احیا زندگی مردم است. اینها باید تمام خدمت خود را به کار گیرند تا مبادا شکمی گرسنه بماند یا خانواده‌ای از جهت مالی بیچاره شود.اگر این شد که خود را وقف خدمت به ایام آل‌محمد (صلی‌الله علیه و آله) کرد، اجرش لایتناهی است.

ان‌شاهد! توفیق خدمت به شیعه امام زمان ولی‌عصر (عجل‌الله تعالی فرجه الشریف) برای همه ما فراهم گردد.

رئییسی در دیدار وزیر دفاع سوریه مطرح کرد

اعلام آمادگی ایران برای همکاری‌های همه‌جانبه اقتصادی در دوران بازسازی سوریه

رئیس‌جمهوری گفت: جمهوری اسلامی ایران دوست واقعی ملت سوریه است؛ چراکه همان‌گونه که در دوران مقاومت در برابر تروریسم در کنار ملت و دولت سوریه ایستاد، در دوران بازسازی نیز آماده است تا تقویت همکاری‌های همه‌جانبه اقتصادی در کنار آنان باشد. سیدابراهیم رئیسی ظهر دیروز در دیدار سهبهد «علی محمود عباس» و وزیر دفاع سوریه، روابط دو کشور را راهبردی توصیف و تصریح کرد: روابط ایران و سوریه بر پایه اعتقادات و باورهای مشترک و نیز روحی ایستادگی و مقاومت مردم دو کشور بنا شده است. رئیس‌جمهوری صیانت نیروهای مسلح سوریه از ملت و دولت این کشور در برابر فتنه‌انگیزی‌ها را برای آینده مردم و کشور سوریه امیدبخش دانست و افزود: جمهوری اسلامی ایران دوست واقعی ملت سوریه است؛ چراکه همان‌گونه که در دوران مقاومت در برابر تروریسم در کنار ملت و دولت سوریه ایستاد، در دوران بازسازی نیز آماده است تا تقویت همکاری‌های همه‌جانبه اقتصادی در کنار آنان باشد.